

Janja Žitnik Serafin (ur.), Demografska, etnična in migracijska dinamika v Sloveniji in njen vpliv na Slovensko vojsko, Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana, 2009, 180 str.

Znanstvena monografija *Demografska, etnična in migracijska dinamika v Sloveniji in njen vpliv na slovensko vojsko*, ki jo je uredila Janja Žitnik Serafin, je izšla v tiskani in elektronski obliki pri Založbi ZRC, ZRC SAZU. Obsega dva dela: naslov prvega je Demografska, etnična in migracijska dinamika v Sloveniji in zaposlovanje v Slovenski vojski, naslov drugega pa Integracija priseljencev in Slovenska vojska.

Splošno uvodno poglavje v prvi del knjige, Demografska, etnična in migracijska dinamika v Sloveniji, je napisal Damir Josipovič. Avtor ugotavlja, da delež mladega prebivalstva v Sloveniji upada in delež starejših od popisa do popisa narašča, skupina starejših je že preseгла skupino mlajših. Rodnost v Evropi je že padla pod samoobnovitveno raven. Povprečna mejna vrednost nivoja generacijske reprodukcije je 2,10 otroka na žensko, v Sloveniji pa se vrednost zadnja leta giblje okoli 1,2 otroka na žensko. Avtor pričakuje, da se bodo sedanje razmere še zaostriale, če ne bo učinkovitih demografskih ukrepov. Migracije iz predelov bivše Jugoslavije predstavljajo veliko večino vseh priselitev. Po popisu Statističnega urada iz leta 2002 predstavljajo 89,3 % vseh priseljenih. Do leta 1991 so bili med priseljenci najštevilčnejši Hrvati in Srbi, po popisu 2002 pa Bošnjaki, Muslimani in Bosanci. V popisu iz leta 2002 se je 57,8 % versko opredeljenih odločilo za pripadnost katoliški veri.

Tudi drugo poglavje Nezaposleni, delovni imigranti (tujci) in zaposlovanje v slovenski vojski je napisal Damir Josipovič. Meni, da sta zaposlitvena struktura in zaposlenost prebivalstva ključnega pomena za ugotavljanje stanja in planiranje nadaljnjih ukrepov kadrovskega dopolnjevanja Slovenske vojske. Avtor problematizira pogoj za zaposlovanje v Slovenski vojski, ki ga postavlja zakon o vojaški službi, in sicer slovensko državljanstvo. Pogoji za pridobitev slednjega so namreč precej zaostreni. Josipovič predlaga, da bi se omililo pogoje za tiste, ki bi se želeli zaposliti v Slovenski vojski; mnogi med njimi so namreč že dolgoletni stalni prebivalci Slovenije, ki so patriotski in lojalni.

Jure Gombač piše o priseljenski zakonodaji in politiki v Sloveniji. Omenja, da je število priseljencev iz držav članic začelo naraščati po letu 2004, ko je Slovenija postala del Evropske unije. Leta 2006 je prišlo do zakonskih sprememb, ki so delavce iz EU izenačile z domačimi delavci. Leta 2006 je stopila v veljavo novela Zakona o azilu, ki je znižala že dosežene ravni spoštovanja človekovih pravic, saj so prosilci za azil izgubili možnost pravnega varstva, pravico do dela in do neodvisnega življenja. Število rešenih prošelj za azil v Sloveniji je med najnižjimi v Evropi. Avtor tudi ugotavlja, da prebivalci Slovenije večinoma niso naklonjeni priseljevanju tujcev v Slovenijo.

Mojca Vah piše o vplivu družbene dinamike na zaposlovanje v slovenski vojski. Avtorica ugotavlja, da v zadnjih letih zanimanje za službo v Slovenski vojski upada, več je odhodov kot v preteklih letih. Ustrezno popolnjevanje oboroženih sil je ključnega pomena za izpolnjevanje dolžnosti pri zvezi Nato. Problem je v trendu zmanjševanja rodnosti, zmanjšuje se kontingent mlade moške populacije, ki je primerna za vstop v vojsko, žensk pa je v vojski še vedno malo.

Jure Gombač piše tudi o najemniških vojskah v 20. in začetku 21. stoletja. Za to poglavje je zbral in analiziral relevantno literaturo s področja zgodovine najemniških vojakov v 20. in začetku 21. stoletja. Izbrani so bili predvsem primeri iz Afrike (Konga, Biafre, Angole, Sierre Leone, Ekvatorialne Gvineje), Balkana (Hrvaška, BIH), pa tudi primeri Gurk v Britanski in Indijski vojski, Francoske tujske legije ter Španske tujske legije. Preučil je domače in tuje teoretske razprave, ki se intenzivno ukvarjajo s problematiko najemniških vojakov v današnjem svetu. Upošteval je tudi diskusije glede vloge privatnih vojaških družb (npr. Strategic Resource Corporation, Sandline International Gurkha Security Guards, DynCorp International, Xe Worldwide) v sodobnih oboroženih spopadih. Gradivo je izredno zanimivo in predstavlja velik izziv, saj se zastavlja vrsta vprašanj, na katera bi bilo treba odgovoriti, če bi se v Sloveniji želeli lotiti projekta najemniške vojske. Gre namreč za organizacijsko in verjetno tudi finančno izjemno zahteven projekt, katerega rezultati bi lahko bili glede na zgodovino, zakonodaje posameznih držav, Ženevsko konvencijo in resolucije Združenih narodov precej negotovi.

Drugi del znanstvene monografije se začneja s splošnim uvodnim poglavjem o kulturni integraciji priseljencev v Sloveniji, ki ga je napisala urednica monografije Janja Žitnik Serafin. Meni, da stopnja enakopravnosti priseljencev v Sloveniji v socialno-ekonomskem, jezikovnem, verskem, kulturnem in političnem oziru predstavlja pomemben vidik družbene stabilnosti Slovenije. V popisu prebivalstva iz leta 2002 se je zgolj 6,2 % popisanih izreklo, da pripadajo drugim narodom nekdanje Jugoslavije. Avtorico zanima, če se priseljeni iz bivše Jugoslavije počutijo v Sloveniji sprejete ali enakopravne in kateri so tisti dejavniki, ki vzpodbujajo izražanje njihove etnične in kulturne identitete v slovenski družbi in kateri dejavniki ga zavirajo. Pri iskanju odgovorov na omenjena vprašanja se avtorica opira na Anketo ISIM, ki jo je izvedla leta 2005 (Anketa o položaju priseljencev, njihovih potomcev in njihovih kultur v Sloveniji). Anketirancem njihovo neslovenstvo ne predstavlja prednosti, temveč bolj nevšečnosti, saj pogosto ne vidijo primernejšega izhoda, kot da zatajijo svojo etnično identiteto ali poreklo. To se dogaja zaradi nestrpnosti do priseljencev. Problem je tudi, ker t. i. »nove manjšine« v Sloveniji nimajo uradnega statusa manjšine, Slovenci na Hrvaškem pa imajo npr. priznan status manjšine.

Tudi naslednje poglavje o enakopravni integraciji priseljencev kot dejavniku stabilnosti in notranje varnosti strateškega prostora slovenske vojske je napisala urednica znanstvene monografije Janja Žitnik Serafin. Tudi v tem poglavju avtorica navaja rezultate zgoraj omenjene Ankete ISIM (2005). Približno polovica anketiranih izpostavlja neenakopravnost pri poklicnem napredovanju zaradi etnične diskriminacije. Za Slovenijo je značilen tudi diskriminatoren odnos države do priseljencev, saj npr. za njihova društva namenja premalo sredstev. Predpogoj za doseganje kulturne integracije priseljencev v slovensko družbo pa je med drugim tudi to, da bi morale manjšinske skupnosti prejemati za svoje kulturne dejavnosti vsaj toliko sredstev, kot jih same prispevajo za kulturne dejavnosti etnične večine. Avtorica ugotavlja, da se kljub temu, da se je Slovenija v Resoluciji o imigracijski politiki (1999) in Resoluciji o migracijski politiki (2002) zavezala k integracijskim načelom, mnogo priseljencev še vedno čuti odrinjene na rob družbe. Avtorica

gleda na integracijo priseljencev v Sloveniji kot na predpogoj za stabilnost in notranjo varnost Slovenije kot strateškega prostora Slovenske vojske.

Jernej Mlekuž piše o podobah priseljencev in njihovih potomcev v slovenskih medijih in popularni kulturi. Mnenja je, da se problematično reprezentiranje priseljencev in njihovih potomcev kaže v konstruiranem, poudarjenem in esencializiranemu razlikovanju od dominantnega »slovenskega« prebivalstva. Priseljenci so predstavljeni kot radikalno Drugi, gre za orientalistični diskurz (po Saidu), s katerim se reproducirajo stereotipne predstave o njih. Ti stereotipi pa služijo temu, da se ohranjajo razmerja moči in dominacije.

Kristina Toplak v zadnjem poglavju razpravlja o patriotizmu in pomenu uspešne integracije potomcev priseljencev za Slovensko vojsko. Po popisu prebivalstva iz leta 2002 jih med tistimi, ki se niso opredelili za Slovence, manj opravlja vojaški poklic, kot je to značilno za Slovence (1 %). Intervjuji s potomci priseljencev v Sloveniji kažejo na to, da etnično poreklo potomcev priseljencev ne omejuje njihove lojalnosti do Slovenije. Rezultati intervjujev so potrdili dejstvo iz medkulturnih raziskav, da tisti, ki se čutijo bolj integrirane v slovensko družbo, čutijo večjo pripadnost družbi sprejema kot tisti, ki se ne čutijo dobro integrirane. Zlasti se mi zdi za Slovensko vojsko pomemben zaključek avtorice, ki piše o pojavljanju novih oblik patriotizma v svetu, navaja Grizolda, ki govori o povejaškem obdobju, ko primarni cilj vojske ni obramba lastne države, temveč sodelovanje v nalogah humanitarne, mirovne narave. Patriotizem je torej večdimenzionalen pojem, ki ga dopolnjujejo pojmi, kot so demokracija, človekove pravice in svoboščine, altruizem in ekološka ozaveščenost. Toplak ugotavlja, da etnično poreklo in državljanstvo nimata več odločilne zveze pri odločanju za delovno mesto vojaka, kar dokazuje tudi večetnična vojska ZDA.

Znanstvena monografija *Demografska, etnična in migracijska dinamika v Sloveniji in njen vpliv na Slovensko vojsko* vsebuje tudi povzetek v slovenščini in angleščini ter imensko kazalo. Predstavlja pomemben prispevek k migracijskim študijam v Sloveniji. Pomembna je tudi za Slovensko vojsko, saj se vsa poglavja razen uvodnih dveh (tj. uvodnega poglavja v 1. del knjige in uvodnega poglavja v 2. del knjige) zaključujejo s priporočili za Slovensko vojsko. Priporočila pa so podana tudi za druga ministrstva in medije. Za Slovensko vojsko je znanstvena monografija pomembna tudi zato, ker ji daje napotke, kako upravljati s kulturnimi razlikami; tudi mlada Slovenska vojska (kot poklicna vojska) se namreč oblikuje v multikulturni družbi, saj je tudi slovenska družba multikulturna in morajo tako vojaki kot njihovi nadrejeni v Slovenski vojski znati upravljati s kulturnimi razlikami. Poleg tega migranti predstavljajo pomemben potencialen vir delovne sile za Slovensko vojsko. Le če bo znala upravljati s kulturnimi razlikami, bo Slovenska vojska sposobna odgovoriti na izzive sodobnih družb.

Natalija Vrečer